

Чунра юрату пулмасан...

«...Чан-чан юратава тәнче усләхәпә танлаштарма пулать. Хөвөл вучеллән юратма кашни сын пултараймасть. Савнә сыншан вутта көме те, шыва сикме те хатәр пулмалла. Юрату хавхалантарать, чуна сунатлантарать. Юрату вутне лексе курмасәр пурнәс төхемне туйма сук.

Юрату вәл – мәшәр сунат. Хөвөллө түпере ыткәнтарать, аса сапса сәвакан сумәр айне те пусарать, юрләрләрә сил-тәманра аташтарать. Юрату пуш хире те чечкелентерет, сүт санталәк вара тәләнмелле ачаш та хитре көвөпә тулать. Кашни сын ыра пирешти пекех туйнәтә. Пулма пултарайман чәнләх вәл – юрату...»

Чи асамлә туйам сичнен сакан пек шухәшлать вәл – Чәваш наци библиотекин искусствәпа литература пайәнче информацияне тивестерекен тата массәлла ёсшән яваллә тәп специалист Вера Архипова. Наци библиотекин «Мерчен» юрә-көвө тәпелән хуши те вәлах – черчен те сәпайлә Вера Севастиановна. Республика, хула шайәнчи төрлө мероприятия пусаруши вәл. Чәваш наци конгрессөне – культура комитетчән ертүси. РФ Журналистсен союзән члене. Нестер Янкас, Алексей Талвир, И.Яковлев ячәллө чәваш наци премийәсен лауреаче. Унан пархатарләр ёсәсен списокне вәрәмәш тәсса кайма пулать. Сәванпа түрех ыйту суралать – мөнге майпа пур сәре те, пур ёсе те ёлкәрет-ха вәл? Астан вай-хал ситерет? Статьяна ахальтен мар юрату сичнен пусларамәр. Ёсе, пурнәса, сынна юратни сәв таран хавхалану күрет те аңа, чунө ыраләхпа тапса таракскерне.

Чи малтанах «Мерчен» тәпелән сәпайлә хуши пек пеләсә әна. Сәванпа юрә-көвө тәпеләпә тәпләнрех паллашар-ха. «Мерчен» 2012 сүлта ёсәме пусланә. Ана аталантарма ЧР искусствәсен тава тивәслә деятелә С.Макарова, музыка тәпчөвси М.Кондратьев профессор, ЧР искусствәсен тава тивәслә деятелә Н.Казиков композитор пулашнә. Халә «Мерчене» Рәсәей шайәнче те лайәх пеләсә.

Маттур сак пике Сәмөрле районәчи Юманай яләнче суралса үснә. Ашшә Севастиан Михайлович шул директорәнче ёслөнә, амәшә Ольга Александровна ачасене чәваш чөлхипе литературы вәрентнә.

«Анне шулта фольклор ансамблө йөркеленеччә, унта ватти-вәтти сүретчә. Районти ялсене те концертпа каятәмәр. Атте сыравсәсемпе, үнерсәсемпе, артистсемпе, республикари паллә сынсемпе тусләччә. Вөсене шула тәл пулава яланах чөнәтчә. Совет Союзән Геройә Федот Орлов хәнара пулни халә те асра. Паттәр летчик чәваш уләнә пекех туйәнчә мана. Герасим Харлампев илөртүллә каласма пеләтчә, хавслахәпә, ашә куллипе тыткәнлатчә. Мән ачаранпах тәван культуран чөрө юхамәнче «ишнә» эпә», – каласа кәтартат хай сичнен Вера Архипова.

Сак туртам унан ачисене те кушнә. Хөрә Янина педагогика университетчән үнерпе графика факультетчән

ичнен вөрәнсе тухнә. Көсөнни Масимлиан журналистикәра калем сивечләхне төрөслет. Вера Севастиановна хай вара Хусанти культура институтчәнчә әс пухнә.

«1985 сүлта институт дипломне алла илсен Шупашкарти Корней Чуковский ячәллө ача-пәча библиотекинче ёсәме пусларам. Сынсемпе ёслес, меропрятисем ирттерес килетчә. Сөнө көнекесен хәтләвөсене йөркелеме пусларам. Ачасем йышлән пусларанчәс. Сәкна кура төрлө темәпа тәл пулусем ирттерме тыгән-тәм. «Вера Севастиановна килсен библиотека ёсә усапсах кайрә», – тетчә Елена Васильева, методика библиографи уйрәмән ертүси», – аса илет сәмрәкләхне Вера Архипова.

Паян вәл тәп ёсәнче вай хунисәр пусне чәвашләх юхамне хастар хутшәнса вәйлә карап пек ишет малалла. Хай хысән ытгисене те хәватлән ертсе пырать. Хастар хәрарамән пултарулахне, хастарлахне хак парса аңа нумай-нумай хисел хучәнә чысланә. Вера Севастиановна – Рәсәей, республика шайәнчи төрлө конкурс лауреаче. Сәршыври ача-пәча сыравсисен пәрлешөвән «Светоч просвещения» орденне тивөснә вәл.

Сак кунсенче вара Чәваш наци конгрессән культура комитетчәшән тәләнмелле хөрү вәхәт – Шупашкарта ака уйәхән 16-мөшәнче пәтәм

пелес пулсан сак йәбра пире Архиповсен йәхән төрлә әрәвә сичнен тәпләнрех каласа парөччә, мөншөн тесен вәл ништа тапранмасәр ларать, йәлтах курачә, йәлтах хәлхана чикет.

Сын пурнәсәнчи пәлтерешлө кашни пулам хайне майлә паллә йөр хәварать. Архиповсен йәбри те сәвашкалах. Каләпәр, килет вөсен пархатарләрә кил-йышне сөнә кайәк – йәбра сийәнчех ешәл турат кәларать. Вөрәнсе тухатә Юманай шуләнчән вәрсә хысәнхи тепәр хастарләрә үсәм – калләхухә йәппи пек сивелә турат шәтәтә.

1957 сүлта туслә мәшәрән Вера ятлә хәрача суралать – йәбрашән тесен каллех хөвөл енне парка турат ямалли паллә салтав. Черечөпә мәнүкөсем те киләсә сүтә төнчене. Пөрне те сумсәр та хиселсәр хәвармасть йәх йывәсси йәбрамәр, пурне те шута илет, пурин ятне те хөвөл умне сөклет.

Каш та каш кашлать Юманай йәбри. Сәвә та калать вәл, юрә та юрлать, таша та ташлать. Унан ешәл пусәнче – вун-вун, сәр-сәр сын пурнәсәнчи төрлөрән пулам. Йәбра тивөсә – йәлтах шута илесси, йәлтах пәр сәре пусларасси, сәлла майпа пурнәс көнекине йөркелесси. Сәмәл мар ку ёс. Анчах пурнәс йывәссин чәтмаллах. Сөнә сынсемпе, сөнә ёсәсемпе, сөнә пуламсемпе пуянланса пырать пәрлехи ас тәвәм. Төнче ас тәвәмә. Севастиан Михайлович сырса пынисенчен пәр пуламне кәна итлесе пәхар-ха лаштра йәбра кашлавлән көввинче.

«Эпә Тури Выла сынни. Юлташ пурччә манән унта. Хамран висә сүл көсәнскер. Питә тәнләччә. Мән вуланине манмастчә, ниҳсан та пуслан кәлармастчә. Штанаш шуләнчә пәрлө вөрентөмөр. Унан ячә – Александр Артемьев. Чәваш халәх писателә. Проза әсти, лайәх поэт, литература тәпчөвси. Ун сичнен нумай сырна, анчах сак пулама никам та асанман.

Саха хай те, унан Иван ятлә пиччешә те вәрсәра висцәр хут аманнә. Килне, амәшә патне, иккөшөн те вилнә хучөсем килнә. Амәшә йөрәт, ләпланса парма вырән туйаймасть. Вәрсә чаранат хайхи, сәнтерү шавә көрлесе иртет. Пөр кунхине Саша хай урилех утса килне ситет. Амәшә өненмест, ултавлә кураңу мар-ши ку, тет, ывәлө сине шикленсе пәхатя.

– Ан хәра, анне, эпех ку, сан ывәлу, – тет Саша. Амәшә салтака пыр-

чәвашән «Көмөл сасә» фестиваль-конкурсө иртрә. Аңа сүллә шайра йөркелессийән яланхи пекех Вера Архипова ертсе пыракан пултарулах ушкәнә тәрашрә.

Каш та каш кашлать йәбра

«Юманай яләнче, Архиповсем пурәнәкан кил-сүрт умәнче, ватә йәбра ларать. Тем те курнә сәв лаштра йәбра, тем те ас тәват чәваш сынни сәмәл мар пурнәснә аңланәкан сәваплә йывәс. Этем чөлхипе каласма

са ыталать, йөрсә ярать.

Сәв эрнәрех Сашән пиччешә Иван та вәрсәран таврәнәтә. Сәлла та пулнә пирән Тури Выла яләнчә.

Каш та каш кашлать лаштра йәбра... Ун кашни тураттин көввинче – төнче умәнчи пулам», – сәлла курса, сәлла сырса кәтартнә Архиповсен йәхә сичнен Чәваш халәх поэчә Юрий Сементер.

Рита АРТИ хатөрленә